

КРИТИКЪТ — МОЯТ ДОБЪР ПРИЯТЕЛ

Георги Джагаров

Лесно е да се каже, че нашата литературна критика изостава от задачите си, че все още не подхваща сериозен и конкретен разговор, че нещо загуби от своята боеспособност и оперативност; вместо спорове и дискусии върху съвременни художествени явления, водят се дълбокомислени препирни, които никого не ползват. Но аз не казвам това, защото вместо констатацията, повече ме занимават причините за това състояние и начините за неговото преодоляване.

Може би не съм прав, но, струва ми се, че поне една причина е твърде очевидна. Някои литературни критици просто се стъписаха пред онзи внезапен простор, който напоследък им се откри. По-рано те бяха свикнали да гледат на себе си като на изпълнители. А както е известно, да си изпълнител в литературата не е трудно: обадят ти кое е хубаво и кое лошо, ти се прибереш в къщи, седнеш пред машинката и до сутринта статията е готова. При това убеден си, че ръководиш литературния процес и говориш от името на партията. Така малко по малко губиш чувство за реалност, откъсваш се от практиката и заживяваш с манията за особена роля в литературата. Но с решенията на своя Априлски пленум партията промени положението: всички работи се върнаха към своята истинска същност, в това число и работите на литературната критика. Само че нужно беше време, за да се постигнат резултати. Трябваше да се разбере, че литературната критика не се ползува с никакви особени права, че тя си е един обикновен литературен жанр, каквито са и останалите литературни жанрове. Задачата се оказа по-сложна от преди: сега от литературния критик се изисква и компетентност, и самостоятелност, и добронамереност, и принципиалност в оценките. Той вече не може да извинява грешките си с указания „от горе“ а е длъжен да отговаря за дейността си пред партията и народа така, както отговарят всички писатели.

Без всякакви преструвки ще кажа, че за мене критикът, когато е истински критик — тоест, когато е талантлив и честен, може и трябва да бъде мой истински приятел. Никак не ме занимава това дали ще пише положително или отрицателно за моите произведения. Впрочем, да не си кривя душата — това ме занимава, но дотолкова, доколкото очаквам една справедлива оценка, един добросъвестен анализ. Аз искрено не разбирам някои автори, които искат само хвалби, а когато не ги получат — сърдят се, вдигат тревога. Трябва да се помъчим да разберем критиката. Ако не си сполучил с творбата си, ако си допуснал слабости, кой не допуска слабости, какво — трябва ли критиката да мълчи. Но тогава тя изобщо ще замълчи и ще замълчи така, че дълго няма да се чуе.

Ние, авторите на художествени произведения, трябва да се научим на търпимост. Аз не говоря за търпимост към безобразията и произвола, които понякога се допускат в литературните оценки. Аз имам предвид онази необходима, онази благородна търпимост, която ще позволи на литературната критика да взема ясни, дори категорични становища срещу бездарни и пошли книги, срещу мръсния поток от спекулативни съчинения; имам предвид онази търпимост, при която и на нас самите, независимо от собственото ни самочувствие, ще ни се казват горчиви неща за езика, за композицията, за образите, за идейно-художествената завършеност на нашите творби.

Ние не бива да гледаме на литературната критика като на едно идеално явление, напротив — щом сме реалисти, трябва да допускаме възможност и от грешки. Случва се и по-лошо: критикът може да се окаже просто немарлив и бездарен, какво от това? Нали той не решава съдбата на твсето произведение? Бъди спокоен, бъди уверен в себе си, в края на краищата — разчитай на читателя, поне той във времето не греши и рано или късно все ще плюе на несправедливата критика, за да отнесе в съзнанието си не друго име, а твоето име, скъпи мой авторе!

Ние може да се шегуваме, че критикът е наш класов враг, но когато говорим сериозно, длъжни сме да признаем, че той е наш съратник, наш другар и приятел по дело. И както не е редно той да надценява себе си, така не е редно пък ние да го подценяваме. Некада бъдем на равна нога, при равни условия и на всекиго да се въздава според труда и таланта!

Накъсо: аз мисля, че периодът, необходим на литературната критика да си поеме въздух, свърши и сега е време тя най-енергично да се включи в литературния процес. По това ще съдим за нейните сили, за нейните способности, за нейната решителност да служи на съвременната българска литература.

ЗА ПО-ГОЛЯМ АВТОРИТЕТ НА ЛИТЕРАТУРНАТА КРИТИКА

Емил Манов

Към критиката винаги съм се отнасял с уважение. Но ако кажа, че съм влюбен в нея, очевидно ще излъжа, тъй като е прекалено да се иска от някого да люби тоягата, която със завидно постоянство се размахва под носа му. . .

Нейсе, шегата настрана. Нека да бъдем обективни и да кажем, че споровете около „проблема“ дали литературната критика е равноправна с другите литературни жанрове ми се струва безпредметен. Според мен това зависи от самата критика, както зависи от белетристиката или поезията дали ще е равноправна с критиката. Една критическа статия може да се чете с радост и удоволствие, както и всяка друга литературна творба.

За съжаление това не се случва много често и големият шум, който се вдига напоследък около „правата“ на критиката, има известно основание: